

Særprægede præster i Hvedstrup-Fløng sogn

Et tilbageblik over den lange række af præster i anledning af, at ansøgningsfristen til embedet ud løber i dag

I dag, tirsdag, udløber ansøgningsfristen for det ledige embede som sognepræst i Hvedstrup-Fløng. I den anledning drøftes præstevalget ivrigt i sognene, og ældre beboere opfrisker minderne fra tidligere præsteansættelser.

En ting savner man dog. Der findes i sognets kirker ingen præstetavle, og kun få af beboerne kender præsterne længere tilbage end til pastor Niels Clausen. Og dog har der i Hvedstrup-Fløng, som tidligere var et af landets største og mest eftertragtede pastorater, virket en række betydelige præstepersonligheder.

En lang række præster

Fløng sogn blev ved kgl. rescript af 1625 tillagt det teologiske lektorat ved Roskilde latinskole, og fra 1678 tilfaldt det rektoratet. Fra 1625 til 1725 fungerede præsterne i Hvedstrup som kapellaner i Fløng.

Den første præst i Fløng efter reformationen hed Hans Albretsen (død 1569). Han boede i Fløng i den gård, som nu ejes af gårdejer Svend Lassen (Mensalgården). Hans efterfølger var en lægmand, Anders Pedersen, Kjøge, (1569-73), som tillige var slotsskriver på Kalundborg slot. Han har næppe nogen sinde prædikeret i Fløng, kun hævet embedets indtægter og så engang imellem sendt kapellan herud. Sognemænd fra Fløng klagede da også til Frederik den Anden over den elendige kirkebetjening og bad om at få deres egen præst.

Det fik de, da Knud Severinsen (1573-1627) overtog embedet og fik bolig i Fløng præstegård. Det var således ikke Christian den Fjerde (1588-1648), men hans far Frederik den Anden (1559-88), som Fløngboerne kunne takke for, at de fik deres egen præst. Efter hr. Knuds død besørger gudstjenesterne i Fløng af præsterne i Hvedstrup, og 1725 bliver sognene slået sammen til et pastorat.

Om de to første præster i Hvedstrup **Palle Svendsen (død 1582)** og **Jørgen Andersen (1582-1618)** er næsten intet overleveret. **Niels Damiansen (1618-30)** var den første Hvedstrup-præst, som også betjente Fløng sogn. Han nævnes i en liste over drikfældige præster, som endnu ikke

havde fået en advarsel af provsten. Efter ham følger **Jacob Sørensen Bøtke (1631-41)**, og **Hans Olufsen Bonde (1641-58)**. Sidstnævnte døde kort tid efter, at svenskekongen Karl X Gustav havde besat egnen. Præstens lig var hensat ved alteret i Hvedstrup kirke, men de svenske landsknægte kastede det ned i deres iver efter at finde penge.

Morten Lauridsen Winding (1659-76) var fra 1655 kapellan hos sin forgænger. Der opstod stridigheder mellem de to præster. Pastor Bonde anklager hos kongen Morten Winding for opsætsighed, hvilket resulterer i, at kapellanen i 1657 må ud med flåden. Blandt andet gør han tjeneste på orlogsskibet "Sorte Rytter". Han får dog oprejsning ved to år senere at blive kaldet til embedet i Hvedstrup-Fløng. Han ligger begravet i Hvedstrup.

Hans Thomsen Borck (1676-1702) holdt kapellan det meste af sin embedstid. Han havde 12 børn, hvoraf 10 overlevede ham. En datter blev gift med den senere berygtede pastor H. T. Trojel i Himmelev. Pastor Trojel spandt rænker både mod dronning Anna Sophie, biskop Deichmann og andre af rigets ansete mænd. Den 7. maj 1725 dømtes han, til at miste hånd, hoved, ære. og gods. benådedes dog på dronningens forbøn til livsvarigt fængsel på Munkholm. Her døde Trojel i 1740. Hans Borch i Hvedstrup var en velstående mand. Skifte dokumentet efter hans død er på 54 foliesider og registrerer blandt andet en stor bogsamling. Den første kirkebog for sognene er påbegyndt ved hans embedstiltrædelse i 1676.

Magister Albert Kjeldsen Schytte (1702-44) giftede sig med Borcks 46-årige enke og tog sig kærligt af de mange børn. Hun var 12 år ældre end han, et forhold han dog tog revanche for i sit næste ægteskab. Hustruen døde i 1730, og to år efter giftede han sig med den kun 19-årige Maren Lange. Begge ægteskaber var barnløse.

Præsten brugte ukvemsord og gav øgenavne

Ingen af sognenes præster har efterladt sig så meget skriftligt som han. Dels er der omhyggelige regnskaber i form af indberetninger til stiftskassen, dels et væld af interessante kirkebogsnotitser om forhold i sognene. Afdøde gårdejer Hans Hansen, Soderup, har i Historisk Samfund for Københavns Amt 1943 givet en vurdering og et meget fyldigt uddrag af disse notater.

Han skriver blandt andet: Magister Schytte dømmer sine sogneboere hårdt. Det skorter ikke på ukvemsord og øgenavne. Undertiden kan man mistænke ham for, at han selv har lavet enkelte af dem. I vore dage ville han uvægerligt være blevet indstævnet for injurier, dersom det var kommet frem.

Her gives et par enkelte prøver på hans kirkebogsoptegnelser:

1708. 25 a. Trin. er døbt et uægte drengbarn Hans. Moderen var et skarn ved navn Else Jensdatter. Hun sagde sig at være besøvet af en jydekarl ved navn Peter Madsen, som skulle være bortløben. Hun fastholder sin forklaring, men det siges - og det må tros - at hendes madfar i Taastrup Valby, som hun tjente sidst, var den rette.

1717. Dom. a Trin. blev begravet det salige Guds barn Margrethe i Ødegård, som havde den liderlige Niels horebuk, muremester og skoleholder til mand, der siden rømte bort med sin hore Bodil.

Magister Schytte tog initiativet til, at de første skoler i sognene blev rejst. Han oprettede et legat på 100 slettedaler, hvis renter "skulle være til trøst for skoleholderen ". Legatet eksisterer stadig og giver 5 (fem!) kroner om året til førstelæreren i Herringløse.

Laurits Munch Thye (1744-87) synes ikke at have været særlig afholdt. Han er jævnlig udsat for kritik, og bønderne indgiver to alvorlige klager over ham i hans egenskab af tiende ejer.

Erling Brandt (1785-1805) søger at reformere skolevæsenet i Fløng, men bliver skarpt afvist af forvalter Mellerup på Bidstrupgård. Forvalteren repræsenterede Københavns magistrat, som var den største lodsejer i Fløng, og Mellerup havde således det økonomiske ansvar for skolevæsenet.

Dr. phil **Anton Henrik Mathiesen (1805-23)** var kun 25 år ved tiltrædelsen. Han er den yngste præst, som har virket i Hvedstrup-Fløng. I 1809 oprettes den første skolekommission, som han bliver en nidkær formand for. Især går han i rette med lærer Krøyer i Herringløse. Biskop Balle omtaler ham som en ung, årvågen og værdig præst.

Peter Holst (1823-29) var ugift og beskrives som stuelærd og upraktisk. Han har udgivet en bog med katekisationer og passionsprædikener.

Ernst Sophus Vilhelm Zahle (1829-36) var meget interesseret i naturhistorie og udgav en bog om danske og norske pattedyr. Skrev også vers, for eksempel Kong Kristian lægger ned sit sværd. Datteren Natalie blev grundlægger af N. Zahles skoler i København.

Mulkt for at larme om søndagen

Lorents Lorck (1836-69) bliver i 1841 formand for det nyoprettede sogneforstanderskab. Leder sognets størrelse i 26 år. Udgiver i 1842 en lille bog, hvor han slår til lyd for en praktisk ungdomsskole med blandt andet fag som husflid, kogekunst og musik, var her 100 år forud for sin tid. Blev i 1848 medlem af den grundlovgivende rigsdagsforsamling. I bladet "Almuevennen", som var stærkt udbredt her på egnen, angribes han af den kendte lægprædikant og politiker Ludvig Mortensen i Marbjerg for at have svigtet de demokratiske principper.

Han karakteriseres som en meget skrivende og meget myndig mand, der nok kunne skaffe en mand en mulkt for at have harvet brakjord om søndagen, men som også kunne slå en munter tone an ved bøndernes gilder. Engang var han med til en fest i den nuværende Østergård på Marbjerg mark, hvor der var en slags forsamlingshus. Værten, der var musiker, spillede selv op til dansen. I en pause bemærkede pastor, Lorck for spøg: Jeg kan spille lige så godt som Jens Olsen. - Denne svarede: Og jeg kan prædike lige så godt som pastor Lorck, når galt skal være. - Ja, replicerede Lorck, når galt skal være.

Da soldaterne kom hjem fra 3-årskrigen, foranstaltedes en stor fest for dem i Fløng skole. Her talte pastor Lorck, og han fik op sat mindetavler for de faldne i begge kirker. Lorents Lorck døde pludseligt den 19. oktober 1868 af en blodstyrning.

Rasmus Theodor Fenger (1872-89) var broder til landets finansminister samt til præsten i Høje Taastrup. Han var lige til sin alderdom "utrættelig i at besøge syge og trøste de bedrøvede samt at bringe godt budskab i hjemmene, hvor han var en kærkommen gæst". Pastor Fenger skrev talrige

artikler i Dansk Kirketidende, Berlingske Tidende og Dannebrog. Han fik stor betydning ved sine kirke- og salmehistoriske arbejder. De allerældste i sognet husker ham som en gammel hvidhåret herre, der kørte til kirke i lukket vogn med kusk i liberi. Det kunne folk godt lide, for det embede.

Niels Clausen (1889-1906) var der dengang megen respekt om, som ung med i slaget ved Dybbøl og gik senere med ildhu ind for den sønderjyske sag. "Han havde i en vis forstand ikke så let ved at færdes mellem mennesker og finde sig til rette i deres forskellige former og skikke, men han havde et varmt hjerte, særlig for dem, som på en eller anden måde var lidende".

På visse områder var han pastor Fengers diametrale modsætning. Han var meget jævn i sin færd, og folk følte sig næsten flove, når de så præsten komme kørende i en "husmandsvogn med en gammel stivbenet hest for". Når han nåede Fløng Kirkebakke, måtte han stå af og gå ved siden af vognen, fordi hesten ikke kunne trække. Efterhånden vandt den ligefremme mand mange venner.

Thorvald Jørgen Adolf Elmquist (1906-16), provst, vidt berejst og en flittig skribent. Arbejdede ihærdigt for at skaffe forståelse mellem Indre Mission og de grundtvigske. "Var en meget levende mand, en ægte kirkens søn". Den gamle usunde præstegård i Hvedstrup blev i 1907-08 nedrevet og en nyopført længere mod nord.

Jeppe Petersen Jepsen (1916-23) var en fin og stilfærdig mand, med venner i alle kredse. Tilrejsende missionærer holdt jævnligt foredrag i sognene, men hverken Indre Mission eller grundtvigianismen vandt større indpas på egnen.

Svend Asbjørn Nissen (1923-48) provst, holdt korte klare prædikener, og konfirmanderne glædede sig til hans timer. Var et hjertevarmt menneske og en ordensmand i al sin færd. Gjorde en indsats under besættelsen, og adskillige fandt under deres flugt for tyskerne et fristed hos ham. Karakteristisk for ham var desuden stor kærlighed til dyr og en udviklet sans for humor.

Tid til en hyggelig samtale

Gunnar Rørdam Bonnevie (1948-64). Dersom enkelte sogneboere fandt provst Nissen lidt for kortfattet i prædikenen, eller måske når de kom på besøg hos ham, så fik man nu med pastor Bonnevie en mand, der altid havde tid til en hyggelig samtale, og hvis varme hjerte og store elskelighed vandt ham mange venner i sognene. Det sydslesvigske spørgsmål havde og har stadig en dygtig forkæmper i pastor Bonnevie, der er formand for fadderskabet i Stolk. Han er desuden medlem af bestyrelsen for spedalskhedsmissionen. Stor gavmildhed og gæstfrihed har præget den rige mødevirksomhed, som har blomstret i sognene i hans embedstid.

Pastor Nedergård skriver om Hvedstrup-Fløng: I kirkelig henseende har dette pastorat været ret stille. Der har hverken været særlige vækkelser eller sekter. Præsterne har ledet det kirkelige arbejde, som har samlet sig om kirkerne. Der har altid været en gammeldags gudsfrygt og velvilje over for kirken.

Om et par måneder ved man, hvem der bliver den næste i rækken af præster i Hvedstrup-Fløng.
A k s e l N. B a k.